

ppÅ PATIENT- PÅRØRENDE PROGRAMMET

Å holde ut er noen ganger ikke til å holde ut – hverken for pasient eller pårørende på sykehus

Det er mange pårørende på norske sykehus som hver dag føler seg til bry og som blir utrygge og misfornøyde. Det finnes én sterk grunn til at det ikke bør være sånn.

De fleste av oss opplever det flere ganger i livet:

Når livet på sykehuset blir en viktig del av ditt eget liv i en periode, ikke som pasient, men som pårørende.

Ofte skriver vi om det først når vi har noe å klage på. Slik bør det ikke være.

På ett ben

For en del uker siden fant jeg et nylig publisert dikt av Lars Saabye Christensen i magasinet til Diakonhjemmet Sykehus i Oslo. Begge hans foreldre tilbrakte tid der.

Diktet «Rommet ved siden av» er fra samlingen Kargo fra 2016.

Jeg fant det i pårørenderommet på en sykehusavdeling.

Kanskje er det et sånt rom Saabye Christensen skriver om i diktet, som starter slik:

“ Den pårørende står på ett ben
Den pårørende faller også
Men i en annen hastighet
Ingen ser det
Alle ser bare det beste
Den pårørende er god
Omsorg er ikke det samme som sorg
Den pårørende banner bak en skjerm
Ingen hører det
Alle hører bare det beste

I en del uker har jeg tilbrakt tid på flere avdelinger på Diakonhjemmet Sykehus og Lovisenberg Diakonale Sykehus i Oslo, hos et menneske som står meg nær. Det er en spesiell erfaring å få samspille med så mange dyktige fagfolk og varme mennesker blant leger og sykepleiere: informere, gi råd, se og lytte, bare være der.

Pårørende kan supplere fagfolkene

Utvilsomt er det mange pårørende på norske sykehus rundt omkring som hver dag føler seg til bry og som blir utrygge og misfornøyde. Det finnes én sterk grunn til at det ikke bør være sånn, i tillegg til forholdet mellom pårørende og pasient. Det er hva pårørende kan tilføre i selve sykehussituasjonen, ved å supplere fagfolkene med råd og observasjoner ut fra all kunnskapen om pasienten – kvalitativ informasjon som ofte blir borte når et stort antall mennesker er innom over tid.

Dette betinger selvsagt at legene og sykepleierne har tid til og er genuint åpne for å ta imot og dra nytte av høyst relevante og nyttige fakta om

pasienten, hans eller hennes situasjon og historie. Alt med ett mål: å hjelpe den som er pasient på alle måter som er mulig.

Klager på kommunikasjon

Selv i en høyteknologisk setting er det aller viktigste menneskene, legene og sykepleierne, som ser alt og hører alt.

Forbrukerrådet har undersøkt hvilke erfaringer pasienter og pårørende har i norsk helsevesen (er vi forresten primært forbrukere og kunder også der?). Ikke overraskende er det kommunikasjon de fleste er misfornøyd med – for lite og/eller for dårlig. Det er uten tvil et stort problem i helsevesenet generelt.

“ Jeg ser overskudd og energi, men også slitasje, små marginer og tøffe, lange dager. Og å kjenne at du ikke strekker til og nesten aldri gjør nok.

Derfor er det så interessant å oppleve, gjennom lengre tid, kommunikasjon på sitt ypperste, som jeg har gjort nå. Spesielt krevende for både pasient, pårørende og personale er det når et forløp over tid involverer så mange. Det er det vanskelig å unngå.

Det skjer feil. Selvsagt.

Forbrukerrådet har også funnet at en av tre har hatt et negativt møte med helsevesenet de siste fem år. Det stemmer sikkert, det også.

Det er køer. Det er ventetid. Det skjer feil. Selvsagt. Noen bør ikke skje, noen kan rett og slett ikke unngås. Medisinfaget er ikke overmenneskelig og ufeilbarlig, det er menneskelig, altfor menneskelig. Det er vitenskap, men også kunst: utøvelse av skjønn og subjektiv dømmekraft frem mot vanskelige beslutninger. Det finnes farer som ikke lar seg fjerne.

Tøft og utakknemlig

Hver gang jeg eller noen jeg kjenner har en eller annen kontakt med sykehus, slår det meg at erfaringene nesten alltid er positive. Det er legenes og sykepleiernes fortjeneste. Det er de som gjør kjernejobbene, som sannelig er noen av de tøffeste og tidvis mest utakknemlige jobbene i samfunnet vårt: fysisk, psykisk, faglig og menneskelig.

I et komplekst behandlingsforløp er det jo ofte to skritt frem og ett tilbake over kortere eller lengre tid. Det er krevende for pasient og pårørende, men også for personalet. Da blir gleden ved fremskrittene og det som fungerer så stor.

Pårørende kan supplere all behandlingen ved å være til stede, for både pasient og personale, når det trengs. Blant alle de ukjente og stadig nye menneskene hos pasienten har det verdi å høre noen få kjente stemmer og se noen få kjente ansikter.

Rommets vakreste møbel

Like viktig som å komme er det av og til å gå. «Døren er rommets vakreste møbel», skriver Lars Saabye Christensen et sted i «Rommet ved siden av». Den fører inn til trygghet eller utrygghet. Det gjør den på vei ut også. Diktet slutter slik:

“ Å holde ut er noen ganger ikke til å holde ut
Den pårørende har ikke visittid
Den pårørende får ikke besøk
Ingen tror det
Alle tror bare det beste
Den pårørende er grensevakt
Den pårørende vokter kjærligheten
Som står på bunnen og kaller

Uendelig verdi

Jeg ser én grunnverdi som ligger under både diktet og sykehuserfaringene jeg forteller om: At ethvert enkeltliv virkelig har uendelig verdi.

Av og til går det saktere å sikre det enn du hadde trodd. Dager og uker blir til måneder, sen høst til midtvinters, et gammelt år til et nytt.

En rund dag må markeres i en seng, med lavmælt bursdagssang bak munnbind. Jul og nyttår manifesterer seg i sparsom pynt festet i en infusjonsholder i taket og en sørafrikansk engel over sengen og alle apparatene. Konfekten og pepperkakene går til sykepleierne.

Medisin og mennesker

Hva driver dem? Det må være interessen for medisin- og pleiefaget, og en enda større interesse for mennesker og ønsket om å hjelpe på alle måter det er mulig.

Jeg ser overskudd og energi, men også slitasje, små marginer og tøffe, lange dager. Og å kjenne at du ikke strekker til og nesten aldri gjør nok.

Jeg håper legene og ikke minst sykepleierne husker at de har noen av de viktigste jobbene det er mulig å tenke seg.

En venn av den østerrikske filosofen Ludwig Wittgenstein, som tilbrakte et par år i Norge, kom en gang i tvil om han hadde gjort en feil ved å bli sykepleier og så lege. Wittgenstein svarte ham:

«Se enda nøyere på pasientene dine som enkeltmennesker i en vanskelig situasjon. Gled deg enda mer over muligheten du har til å være den som hver kveld får si «god natt» til så mange mennesker.»

Gjengitt med tillatelse.

Artikkelen ble først publisert av Aftenposten 7. januar 2017

Tekst:

Knut Olav Åmås

Spaltist og direktør i Stiftelsen Fritt Ord